

ELŐSZÓ

E szerkesztett kötet tanulmányai – miként a kötet címe is kifejezi – pillanatfelvételek. Pillanatfelvételek az ifjúság rendkívül gyorsan változó világáról. Az új évezred első évtizedének végéről.

A tanulmányok szerzői empirikus kutatások alapján mutatják be eredményeiket és gondolataikat a Kárpát-medencében élő fiatalok helyzetéről, az oktatási és a szabadidő-szenárióról, a munka világába való átmenetről, továbbá értékorientációkról, előítéletességről, egészségi állapotról, szubkultúrákról, virtuális valóságokról és – mindezzel összefüggésben – az ifjúságügy és az ifjúságpolitika egyes aktuális kérdéseiről. A kötet szükségképpen reflektál *Lynne Chisholm* 1990-ben megjelent programadó tanulmányára (Élesebb lencse, vagy új kamera?), melyben így ír: „Jelenleg olyan strukturális változások várhatóak, amelyek – legalábbis potenciálisan – kihatással vannak az «ifjúság» fogalmára és a fiatalokra, mint szociális kategóriára egyaránt”. Úgy véljük térségünkben a közeljövőben tanúi lehetünk/leszünk ezen felgyorsuló átalakulásnak, diverzifikálódásnak, melyhez a kötet pillanatfelvételei azzal járulhatnak hozzá, hogy értelmezésükkel közelebb kerülhetünk a fiatalok mélyebb megértéséhez.

A kötet alapötlete *Gábor Kálmán* szociológus kollégánké volt, aki ifjúságkutatóként pályája egészén követte azt az elvet, hogy a kutatási eredmények, felismerések igazából a közzététellel, tehát a tudományos konferenciákon, szakmai vitákon, műhelybeszélgetéseken, és a fiatalokkal, diákokkal, hallgatókkal való megosztással válnak értékekké. A kötetet ezért az ő emlékének szenteljük.

A kötet keletkezéstörténetének részei azon konferenciák is, amelyeket az Európai Ifjúsági Kutató-, Szervezetfejlesztő és Kommunikációs Központ, a SETUP Alapítvány, és a Belvedere Meridionale évenként rendeznek, hiszen a kötet indítószikrája ezen alkalmakkor fogalmazódott meg, és az itt közölt kutatási eredmények egy része ezen nemzetközi konferenciákon került bemutatásra.

A tanulmányok kiérleltsége, ezáltal terjedelme, hivatkozásai, apparátuskészlete különböző. Azt szolgálják, hogy jobban megismerjük a hazai és a határon túli fiatalok helyzetét, lehetőségünk legyen további összehasonlító elemzésekre, értelmezésekre.

A kötet indító tanulmánya (Hallgatók az átalakuló felsőoktatásban) *Szemerszki Marianna* munkája. Az oktatáskutató kiemeli, hogy „a felsőoktatás expanziójával és a felsőoktatási képzési rendszer összetettebbé válásával új hallgatói csoportok léptek be a rendszerváltozást megelőzően, alapvetően az elit képzését megcélzó felsőfokú oktatási rendszerbe”. A szerző alapvető felismerése, hogy a felsőoktatásban végbement expanzió egyfelől az esélyek növekedéséhez vezet, másrészt ugyanakkor nem szüntette meg a hozzáférésben mutatkozó egyenlőtlenségeket. Az oktatáskutatással foglalkozó tanulmányok sorát *Petrás Ede* az alföldi kisvárosok diákéletét bemutató írása folytatja. A tanulmány Hódmezővásárhely, Nagykörös

és Szarvas diákságának társadalmi összetételét és hallgatói életének néhány jellegzetességét mutatja be. *Kiss Mária Rita* munkája az iskolát, mint társadalmi orientációs feladatokat ellátó intézményt elemzi. A szerző arra keresi a választ, hogy a Bologna-rendszerű tanárképzésben milyen elvek érvényesítése mentén valósítható meg egy olyan szakemberképzés, amely képes hozzájárulni az iskola új szemléletéhez, a nevelési praxis megújításához. A következő tanulmányban a szegedi tanárjelölt hallgatók értékorientációt vizsgálja *Jancsák Csaba* és megállapítja, hogy a tanárképzősök értékpreferenciáiban az altruizmus, a posztmaterialista értékrend, és egy új materialista értékrend bonyolult egymásmellettségben van jelen. Az oktatás világát elemző következő írás *Fejes József Balázs* és *Szűcs Norbert* munkája. A tanulmányban a hátrányos helyzetű fiatalokat támogató mentorprogram hatását vizsgálják a pedagógussá válás folyamatára. *Tornyai Zsuzsa Zsófia* tanulmányában arra vállalkozik, hogy bemutatja a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi doktori képzésében részt vevő határon túli magyar diáklányok világát három kérdéskör – a doktorandák otthoni körülményei, hallgatói mobilitásuk motivációi, valamint jövőre vonatkozó tervei – alapján. A következő írást *Nagy Gábor Dániel* jegyzi. A szerző Diákmunka a dél-alföldi régióban címmel kvantitatív kutatás eredményei alapján a középiskolás diákok és a felsőoktatási hallgatók iskola melletti munkavállalási stratégiáit vizsgálta meg. A középiskolások dohányzási szokásairól írt elemző tanulmányt *Szabó Csilla*. Kutatásában a dohányzás prevalenciája és az iskolai házirend, a szabályozás viszonyrendszerét vizsgálja. *Horkai Anita* Az ifjúság társadalmi kapcsolatainak narratívái Északkelet-Magyarországon című tanulmányának alapvető felismerése, hogy a térségben élő ifjúság társadalmi kapcsolatait számos ellentmondásos vonás jellemzi. A „nagy létszámú évfolyamok és tanulócsoportok nem a szélesebb kapcsolati háló kialakításában segítik a hallgatókat, hanem katalizátorai az elmagányosodásnak. A lázadó magatartás a vizsgált csoportnál nem a szülők ellen irányul, hanem főként a média szereplői és a politikusok ellen, ami szélsőséges esetekben politikai radikalizmusban mutatkozik meg.” A következő (*A regionális identitás és az Európa-orientáltság összefüggései a Vajdaságban* című) tanulmány szerzője *Gábrity Molnár Irén* abból a hipotézisből indul ki, hogy „az Európai-orientáltság indikátorai között elsősorban az önmeghatározó tájtudat, valamint a migrációs hajlam/szándék mond legtöbbet a vajdaságiak magatartásáról”. A felmérések elemzése után arra az eredményre jut, hogy a fiatalok türelmetlenebbek, ők „sürgetik az unióhoz való csatlakozást, míg a korosabbak elővigyázatosak és félnek, hogy a csatlakozás után a változások vesztesei lehetnek.” A Vajdaságban élő magyarok a tartományhoz kötődnek legerősebben, az Európa-orientáltságuk nem csak Magyarországhoz, mint anyaországhoz való kapcsolódás lehetőségét jelenti a számukra, hanem „esélyt a szabad mozgásra, a megélhetésre, jobb munka- és életfeltételekre”. A következő tanulmányt *Veress Ilka* közli. Írásában a romániai fiatalok értékrendjét mutatja be. Vizsgálódása alapvetően a két különböző nemzetiségű (román, magyar), és státusú (többségi-kisebbségi) csoport értékpreferenciái közötti eltérésekre irányult. Az értékek

világát kutatja *Bartis Katalin* is. Tanulmányában a fesztiválózó fiatalok értékpreferenciáit vizsgálja, a Sziget, a Fél-sziget és a Balaton Sound Fesztivál résztvevői körében történt adatfelvételek alapján. A következő tanulmányban *Murányi István* a Sziget Fesztivál látogatóinak mássághoz való viszonyát elemzi. Eredményei elsősorban arra hívják fel a figyelmet, hogy a magyar és a külföldi fiatalok mássághoz való viszonya nem csak eltér, hanem eltérő magyarázatokkal értelmezhető. A magyar politikai kultúra hagyományainak és továbbélő hatásának köszönhetően, a magyar fiatalok mássággal szembeni toleranciája az ideológiai (és politikai) elkötelezettség mellett a nemi szocializáció és a lakóhelyi környezet függvénye. Ezután három szubkultúra-kutatásról szóló tanulmány következik. *Antoni Rita* és *Gál Attila* a szubkultúra-kutatás új útjait mutatja be a magyarországi goth színtér elemzésén keresztül, a hazai szakirodalomhoz képest újszerű, fenomenológiai, négy komponensű szubkultúra-értelmezés alkalmazásával. *Kepes Júlia* a virtuális valóság, benne egy online számítógépes közösségi szerepjáték világát elemzi a szereplők karakterneveinek vizsgálatán keresztül. A következő tanulmány szerzője *Kovács Marianna* az anime-manga szubkultúra magyarországi történetét mutatja be. A kötetet az ifjúságügy tárgyköréből származó két írás zárja. *Tarnay István* nemzetközi összehasonlításban elemzi a magyarországi ifjúságpolitikai intézményrendszert. *Kátai Gábor* pedig *Demokrácia, piac, fiatalok* című írásában 2009 őszi adatfelvételek eredményeit gondolja tovább. A szerző úgy vélekedik: „Látható, hogy az egyéni szabadságjogok nagyon fontosak, de a közösségi modellnek az elmúlt évtizedekben, az elmúlt évtizedben kialakított műfaja, ahogy a fiatalok mondanák: nem jött be. Biztosan új korszak elé nézünk, mert ezzel valamit kell tennünk, ezzel a rengeteg feltorlódott frusztrációval, indulattal, lehetőséggel, önellentmondással.”

Hiszünk abban, hogy e kötet gazdagítja az ifjúságról, illetve az ifjúsági szektorról való ismereteket, további közös gondolkodást eredményezhet, sőt hiszünk abban is, hogy javaslatokat, előterjesztéseket sarkall.

A szerkesztő